

ORSE: Saracia energetica afecteaza jumatate dintre gospodariile din România

Pandemia Covid-19 și criza prețurilor ridicate la energie au acutizat saracia energetica în România. Jumatate dintre gospodarii sunt afectate de saracie energetica, adica se afla în incapacitatea de a-și asigura necesarul de energie pentru încălzire, iluminat etc. la standarde adecvate sau sufera de pe urma facturilor mari la energie. Astfel, pentru 37,3% dintre gospodarii energia a devenit prea scumpa, depășind 10% din coșul zilnic de consum, conform datelor Observatorului Român al Saraciei Energetice (ORSE), prezentate în cadrul dezbaterii „Evoluția saraciei energetice în România, în contextul crizei”, ce a avut loc joi, 9 noiembrie. Totodata, doua din zece gospodarii (19,8%) și-au redus drastic consumul de energie pentru încălzire, aflându-se în saracie energetica extrema, situație ce afecteaza cu precadere gospodariile din mediul rural.

Comparativ, în 2019, înainte de criza pandemica și de cea generata de razboiul din Ucraina, procentul gospodariilor aflate în saracie energetica pentru ca au alocat pentru energie peste 10% din cheltuieli a fost de 27,4% dintre gospodarii. Situația s-a agravat an de an: în 2020, procentul a ajuns la 33,3%, în 2021 – la 36,5%, iar în 2022 – la 37,3%.

De asemenea, saracia energetica extrema sau „ascunsa” (masurata prin indicatorul M/2) afecta 16% dintre gospodarii în 2019, ca în 2020 sa ajunga la 19%, în 2021 - la 19,2%, iar în 2022 – la 19,8%. În zece ani, respectiv față de 2013, când procentul era de 12,2%, acest fenomen aproape s-a dublat ca amploare.

„Indicatorul 10% scoate în evidența gospodariile care alocă mai mult de 10% din cheltuieli plății facturilor de energie, ceea ce îi împinge în situație de saracie energetica. Acesta este un indicator folosit mai des și care ne permite sa facem comparații între țări. Indicatorul M/2 spune povestea gospodariilor în saracie energetica „ascunsa” sau extrema, adica a celor care consuma atât cât își permit: puțin. Acestea nu au costuri exagerate cu energia pentru ca nu își permit sa consume atât cât au nevoie pentru a se încălzi. Aproximativ 75% dintre gospodariile care sunt în saracie energetica extrema provin din mediul rural”, declara **Anca Sinea**, *vicepreședinte al Asociației Centrul pentru Studiul Democrației și coordonator ORSE*.

Saracia energetica afecteaza tot mai mult și clasa de mijloc

De asemenea, un al treilea indicator ce masoara saracia energetica este LIHC („Low Income, High Cost”). Indicatorul LIHC indica gospodariile care dupa ce își platesc factura de energie, cad sub pragul de saracie. Cu alte cuvinte, arata acele gospodarii care sunt constrânse sa faca o alegere între costurile cu energia și alte costuri lunare necesare traiului. Indicatorul LIHC arata ca 21% dintre gospodarii s-au aflat în aceasta situație în 2022, dublu față de nivelul din 2021 și 2020 de 10,5% și mult peste nivelul din 2019, când era de 7,8%. Evoluția pe zece ani arata ca în 2013 procentul era de 12,3%, conform datelor agregate de ORSE.

Cel de-al patrulea indicator privind saracia energetica analizat de ORSE este 2M - acesta indica acele gospodarii care au un consum mai mare decât consumul obișnuit (mediana națională în raport cu comportamentul de consum). Indica de obicei locuințele care au pierderi mari de caldura și pentru care efortul de încălzire a spațiului este foarte mare. Nevoia de confort presupune un cost mare pentru aceste locuințe. Indicatorul 2M arata ca 21,7% dintre gospodarii se aflau în aceasta situație în 2022, față de 19,5% în 2021, 20,5% în 2020, 18,9% în 2019 și 11,9% în 2013. Indicatorul este comparabil în mediul rural și urban, ceea ce indica o problema egala de eficiența energetica în locuințele de la țara și de la oraș.

Pe praguri de venit, populația din primele decile (cei mai saraci cetățeni) este cea mai afectata de saracie energetica, în aceasta categorie regasindu-se și marea majoritate a celor care se încălzesc cu lemn sau alți combustibili solizi.

Însa datele din ultimii ani arata o creștere alarmanta a fenomenului saraciei energetice în rândul decilelor medii de venit, adica al cetățenilor din clasa de mijloc (pâna la decilele 5 și 6). Conform indicatorului LIHC, jumătate din populația aflata în aceasta categorie de mijloc este afectata de facturile mari la energie.

Analiza ORSE privind evoluția saraciei energetice prin prisma celor 4 indicatori a fost efectuata pe baza datelor cuprinse în Ancheta Bugetelor de Familie, realizata de Institutul Național de Statistica.

„La creșterea prețului energiei, oamenii reacționeaza în funcție de veniturile disponibile și cauta soluții. Dar ce soluții? Mulți migreaza spre soluția de a închide cu totul robinetul caloriferului sau migreaza spre carbune. Nu știm cum ar fi evoluat saracia energetica fara mecanismul de compensare-plafonare a prețurilor la energie, dar e clar ca acesta nu a reușit sa opreasca fenomenul. Problema mare este ca tot mai mulți români care înainte nu aveau dificultăți cu nivelul facturilor ajung în starea de saracie energetica și avem tot spectrul socio-economic afectat. Populația în ansamblul ei este preocupata de acest fenomen și trebuie luat în serios. Masurile financiare - cum sunt mecanismul de compensare-plafonare și ajutoarele pentru încălzire - sunt importante, dar nu ajung sa produca efectul scontat. Ceea ce înseamna ca nu sunt adresate cum trebuie cauzele. În ciuda faptului ca încercam sa înabușim fenomenul de sus, cauzele saraciei energetice persista și produc efecte”, explica **Anca Sinea**.

Soluții pentru a rezolva cauzele saraciei energetice

Așadar, fenomenul saraciei energetice nu poate fi estompat fara a se interveni cu masuri asupra cauzelor structurale. Mai întâi, data fiind plaja larga de populație afectata de saracia energetica și cu probleme foarte diverse, politicile de intervenție trebuie țintite foarte bine în direcția categoriilor afectate. Este nevoie de politici mult mai țintite pe mediul rural și în ce privește renovarea și creșterea eficienței locuințelor și a dotarilor din locuințe, dar și cu privire la programele care vizeaza diversificarea surselor de energie și, cu precadere, cele de creștere a capacităților regenerabile.

În al doilea rând, în contextul cauzelor multiple ale saraciei energetice și dat fiind impactul complex al acestui fenomen asupra societății, masurile financiare, ca de exemplu ajutoarele de încălzire sau plafonare-compensare, și-au dovedit limitările și trebuie suplimentate cu politici integrate și coerente care sa vizeze cauzele structurale ale fenomenului de saracie energetica. Problema trebuie abordata țintit și integrat. Experții ORSE subliniaza nevoia de constituire a unui grup de lucru tripartit la nivelul autoritaților publice centrale, care sa abordeze fenomenul integrat și cu datele în față. Acest grup ar trebui sa includa toate ministerele relevante (obligatoriu Ministerul Energiei, Ministerul Muncii, Ministerul Dezvoltării, Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene, Ministerul Mediului, Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale, Ministerul Finanțelor Publice, Ministerul Sănătății), reprezentanți ai administrațiilor locale; companiile în domeniu, reprezentanți ai consumatorilor; și ai societății civile care cunosc realitatea din teren.

Acest grup ar trebui sa funcționeze în mod sistematic și ar ajuta la elaborarea de politici publice relevante, care sa țina cont de sursele problemelor, natura lor și impactul masurilor propuse. De asemenea, o instituție cu rol clar de lider ar îmbunătăți cooperarea între toate tipurile de actori (public, privat, ONG-uri).

În al treilea rând, este nevoie de dialog cu comunitățile locale, pentru ca soluțiile sa fie adaptate nevoilor specifice ale fiecărei localități în parte. Instrumente de natura ghișeelor unice și-au dovedit potențialul, însa acestea presupun disponibilitate din partea autoritaților publice locale și centrale de a coopera în vederea identificării de soluții (ce propunem cetățenilor sa faca), a colectării de date (unde identificam cele mai mari probleme) etc., dar și multa deschidere din partea factorilor de decizie publica de a implica cetățenii în procesul de identificare a soluțiilor.